

Aneta Wszelaki

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Rachunkowości
aneta.wszelaki@ue.katowice.pl

**WYBÓR FORMY EWIDENCJI
PODATKOWO-KSIĘGOWEJ MAŁYCH I ŚREDNICH
PRZEDSIĘBIORSTW JAKO ELEMENT
ZARZĄDZANIA FINANSAMI PRZEDSIĘBIORSTWA
– ASPEKT TEORETYCZNY**

Streszczenie: Małe i średnie przedsiębiorstwa mają obowiązek prowadzenia ewidencji podatkowo-księgowej. W zależności od wielkości przedsiębiorstwa, rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej oraz osiąganych rezultatów finansowych mają do wyboru różne formy ewidencji podatkowo-księgowej: księgi rachunkowe, zryczałtowane formy ewidencji, a także prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów. Każda z nich ma swoje wady i zalety, ale przede wszystkim różni je sposób obliczania wielkości podatku. Wybierając sposób ewidencji podatkowo-księgowej, należy wziąć pod uwagę fakt, iż dana forma determinuje także wysokość obliczonego podatku. Celem artykułu jest zaprezentowanie znaczenia i istoty form ewidencji podatkowo-księgowej małych i średnich przedsiębiorstw w kontekście ich wpływu na finanse przedsiębiorstwa. Możliwość wyboru między skorzystaniem z uproszczeń a zrezygnowaniem z nich ma ogromny wpływ na finanse przedsiębiorstwa, ponieważ wpływa na wielkość dochodu do opodatkowania. W artykule wykorzystano analizę i krytyczną ocenę literatury oraz obowiązujących aktów prawnych.

Słowa kluczowe: formy ewidencji podatkowo-księgowej, zryczałtowane formy ewidencji, podatkowa księga przychodów i rozchodów, księgi rachunkowe.

Wprowadzenie

Każda jednostka gospodarcza prowadząca działalność gospodarczą, niezależnie od wielkości, jest zobowiązana do ewidencji podatkowo-księgowej. Wy-

nika to z przepisów prawa, które dzielą małe i średnie przedsiębiorstwa na takie, które mają obowiązek prowadzić księgi rachunkowe oraz na takie, które mogą wybrać je dobrowolnie. Tę drugą grupę stanowią małe podmioty, mogące wybrać najbardziej odpowiadający im sposób ewidencji – najczęściej uproszczony. Powinny dokonać wyboru sposobu ewidencji przed rozpoczęciem działalności, lecz mogą także dokonać jej zmiany w trakcie trwania działalności, np. gdy warunki określone w przepisach prawnych przestają być przez jednostkę spełniane. Możliwość wyboru między skorzystaniem z uproszczeń a zrezygnowaniem z nich ma ogromny wpływ na finanse przedsiębiorstwa, ponieważ wpływa na wielkość dochodu do opodatkowania. Niezależnie od tego prowadzenie rachunkowości w przedsiębiorstwie powinno sprowadzać się do jednolitego systemu ewidencji, dokumentowania i pomiaru zaistniałych operacji gospodarczych.

Celem artykułu jest przedstawienie różnych form ewidencji podatkowo-księgowych małych i średnich przedsiębiorstw w kontekście ich wpływu na finanse przedsiębiorstwa, a także ich wad i zalet.

1. Istota działalności gospodarczej oraz zdefiniowanie pojęcia małych i średnich przedsiębiorstw

Podmioty podejmują działalność gospodarczą, której rozpoczęcie, wykonywanie i zakończenie jest wolne dla każdego na równych prawach i zgodnie z przepisami prawa. Poza zasadą wolności istotne jest przestrzeganie zasady równości oraz zasady poszanowania prawa i obyczajów [Grzegorzewska-Mischka, 2009, s. 32-35]. W Polsce swobodę podejmowania działalności gospodarczej gwarantuje ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Ustawa ta reguluje podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej [Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r.].

W ustawie tej działalność gospodarcza definiowana jest jako zarobkowa działalność: wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa, poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły [Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r., art. 2].

Działalność gospodarcza prowadzona jest przez przedsiębiorcę, czyli „osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną prowadzącą we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową” [Kodeks cywilny, art. 43]. Obowiązujące prawo dodatkowo wprowadziło także podział przedsiębiorców na mikro-, małych i średnich. Pozwala to wyrównać warunki wykonywania działalności m.in. ze względu na obciążenia podatkowe, dostęp do środków finansowych. Aby przedsiębiorca otrzymał status mikro-, małego lub średniego przed-

siębiorcy, musi w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełnić oba warunki zawarte w tabeli 1. Istnieje wybór co do drugiego warunku – roczny obrót netto lub suma aktywów bilansu. Kwoty wyrażone w euro przelicza się według średniego kursu NBP w ostatnim dniu roku obrotowego wybranego do określenia statusu przedsiębiorcy [Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r., art. 107].

Tabela 1. Mikro-, mały i średni przedsiębiorca

	Mikroprzedsiębiorca	Mały przedsiębiorca	Średni przedsiębiorca
Średnioroczne zatrudnienie	mniej niż 10 pracowników	mniej niż 50 pracowników	mniej niż 250 pracowników
Roczny obrót netto (równowartość w zł)	maksymalnie 2 mln euro	maksymalnie 10 mln euro	maksymalnie 50 mln euro
lub	lub	lub	lub
Suma aktywów bilansu (równowartość w zł)	maksymalnie 2 mln euro	maksymalnie 10 mln euro	maksymalnie 43 mln euro

Źródło: Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. [art. 104-106].

Definicja małego i średniego przedsiębiorstwa weszła w życie 1 stycznia 2005 r. na mocy rozporządzenia Komisji WE, które zostało zmienione i zgodnie z art. 1 załącznika I do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającym niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem [Rozporządzenie Komisji, s. 3] wyodrębnia się następujące kategorie przedsiębiorstw: średnie, małe i mikro, a kryteria uznawania są zbieżne z ustawą o swobodzie działalności gospodarczej [www 1].

Każdy podmiot, który chce podjąć i prowadzić działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, musi spełnić liczne wymagania formalne i prawne wynikające z obowiązujących w Polsce regulacji prawnych. Są to wymogi dotyczące uzyskania statusu prawnego przedsiębiorcy potwierdzonego stosownym wpisem do ewidencji działalności gospodarczej lub rejestru przedsiębiorców, jak również konieczność wypełniania obowiązków fiskalnych [Targalski, 2014, s. 64]. Wniosek do Centralnej Ewidencji i Informacji Działalności Gospodarczej składa się w urzędzie gminy lub miasta i nie podlega on żadnym opłatom. Zgłoszenie to jest jednocześnie podaniem do:

- a) naczelnika Urzędu Skarbowego w sprawie wydania numeru identyfikacji podatkowej NIP lub aktualizacji oraz wyboru formy opodatkowania,

- b) Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub Kasy Rolniczych Ubezpieczeń Społecznych w sprawie zgłoszenia płatnika składek z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej,
- c) Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego o wpis do rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej i nadanie numeru REGON, o zmianę wpisu lub wykreślenie z rejestru.

Mimo że w prawie polskim obowiązuje zasada wolności i swobody gospodarczej w prowadzeniu działalności gospodarczej, to niektóre rodzaje działalności wymagają uprzedniego uzyskania koncesji i zezwoleń.

2. Formy ewidencji podatkowo-księgowej małych i średnich przedsiębiorstw

2.1. Ogólna charakterystyka form ewidencji podatkowo-księgowej małych i średnich przedsiębiorstw

Przed rozpoczęciem działalności należy zdecydować o formie prowadzenia ksiąg w przedsiębiorstwie. Jest to istotne z punktu widzenia rozliczeń podatkowych, ponieważ forma prowadzenia ewidencji księgowej decyduje również o formie opodatkowania osiąganych dochodów. Wybór ten nie jest jednak ostateczny, istnieje możliwość zmiany sposobu opodatkowania w trakcie trwania działalności – od kolejnego roku podatkowego. Na tę decyzję składa się wiele czynników, które w głównej mierze sprowadzają się do ograniczeń w swobodzie wyboru przez prawo handlowe oraz podatkowe [Cieślik, 2006, s. 168-173]. Należą do nich:

- rodzaj prowadzonej działalności,
- rozmiar działalności,
- wysokość planowanych przychodów oraz kosztów.

Istnieją dwie dostępne formy prowadzenia ksiąg: pełna oraz uproszczona. Pełne księgi, zwane także handlowymi, są obowiązkowe dla spółek kapitałowych. Natomiast pozostałe podmioty są zobowiązane do prowadzenia pełnych ksiąg tylko wtedy, gdy ich roczne przychody przekroczą równowartość w złotych 1 200 000 euro. Kwota ta jest przeliczana według średniego kursu NBP na dzień 30 września roku poprzedzającego rok podatkowy, co reguluje Ustawa o rachunkowości [Ustawa z dnia 29 września 1994 r.]. Wynika z tego, że pewną swobodę w wyborze mają przedsiębiorstwa o niższych dochodach.

Do form ewidencji podatkowo-księgowej małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce należą:

1. Formy pełne – prowadzenie ksiąg rachunkowych na mocy Ustawy o rachunkowości.
2. Formy uproszczone:
  - a) Zasady ogólne – prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów (według skali progresywnej lub podatku liniowego),
  - b) Formy zryczałtowane – karta podatkowa oraz ryczałt od przychodów ewidencjonowanych.

Podmiot, którego planowany obrót nie przekracza równowartości 1 200 000 euro, ma więc wybór pomiędzy formami uproszczonymi. Istotna jest analiza planowanych wielkości przychodów oraz kosztów w celu wybrania sposobu ewidencji, która pozwoli na najkorzystniejszą formę opodatkowania, czyli na minimalizację obciążeń podatkowych [Caputa, 2008, s. 149-151].

2.2. Prowadzenie ksiąg rachunkowych

Zgodnie z art. 24a ust. 4 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o rachunkowości, obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych dotyczy m.in. osób fizycznych i spółek cywilnych osób fizycznych, jeśli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 1 200 000 euro. Kwotę tę określa się na podstawie średniego kursu ogłoszonego na dzień 30 września roku poprzedzającego dany rok podatkowy.

Ustawa o rachunkowości nakłada na przedsiębiorstwo zobowiązane do prowadzenia pełnych ksiąg rachunkowych według jej zasad wiele obowiązków i ograniczeń. Istnieje konieczność dokładnego ewidencjonowania wszystkich operacji gospodarczych, prowadzenia szczegółowych ewidencji dotyczących poszczególnych obszarów działalności firmy, a także sporządzania sprawozdania finansowego. Zobowiązanie do prowadzenia ksiąg rachunkowych jest równoznaczne z określeniem polityki rachunkowości, w tym zakładowego planu kont. Zapewnia to właściwą organizację rachunkowości przy powiązaniu odpowiednich czynności i urządzeń.

Niezależnie od tego, czy księgi są prowadzone za pomocą komputera, czy też nie, muszą być: oznaczone trwale nazwą jednostki, oznaczone wyraźnie co do okresu sprawozdawczego oraz daty ich sporządzenia oraz przechowywane w odpowiednio ustalonej kolejności [Ustawa z dnia 29 września 1994 r., art. 13, ust. 2-4]. Przedsiębiorstwo określa także wykaz prowadzonych ksiąg, do których należą:

- dziennik,
- księga główna,

- księgi pomocnicze (ewidencja analityczna),
- zestawienie obrotów i sald kont księgi głównej i pomocniczej,
- inwentarz (wykaz składników aktywów i pasywów) [Ustawa z dnia 29 września 1994 r.; Czubakowska (red.), 2009, s. 148-151].

Jednym z najważniejszych elementów ewidencji prowadzonej poprzez księgi rachunkowe jest konieczność sporządzenia sprawozdania finansowego, na które składa się: bilans, rachunek zysków i strat, informacja dodatkowa, a także w przypadku większych jednostek, których sprawozdania podlegają badaniu i ogłaszaniu, rachunek przepływów pieniężnych oraz zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym. Nieodzownym jest, aby sporządzone zostało zgodnie z obowiązującą ustawą o rachunkowości i zapisami Krajowych Standardów Rachunkowości, a nawet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości [Ustawa z dnia 29 września 1994 r.; Świdorska i Kołosowski, 2010, s. 9-11]. Według znowelizowanej w 2014 oraz 2015 r. ustawy o rachunkowości podmioty mikro oraz małe mogą sporządzić sprawozdanie finansowe w formie uproszczonej. Do jednostek mikro zalicza się m.in. osoby fizyczne, spółki cywilne, spółki jawne, spółki partnerskie, jeżeli przychody netto tych jednostek ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych wyniosły równowartość w walucie polskiej nie mniej niż 1 200 000 euro i nie więcej niż 2 000 000 euro za poprzednik rok obrotowy (...) [Ustawa z dnia 29 września 1994 r., art. 3, ust. 1a]. Tabela 2 przedstawia zasady klasyfikacji podmiotów do jednostek mikro i małych według obowiązującej ustawy o rachunkowości.

Tabela 2. Jednostki mikro i małe stosujące uproszczenia w sporządzaniu sprawozdania finansowego według ustawy o rachunkowości

	Jednostka mikro	Jednostka mała
	to jednostki, które nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:	
Średnioroczne zatrudnienie (w przeliczeniu na pełne etaty)	10 pracowników	50 pracowników
Przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy	3 000 000 zł	34 000 000 zł
Suma aktywów bilansu (na koniec roku obrotowego)	1 500 000 zł	17 000 000 zł

Źródło: Opracowanie na podstawie Ustawy z dnia 29 września 1994 r. [art. 3 pkt 1a i 1c].

Kompletne sprawozdanie finansowe musi być sporządzone w ciągu 3 miesięcy od dnia bilansowego, zatwierdzone przez organ zatwierdzający w ciągu 6 miesięcy od dnia bilansowego i złożone do właściwego urzędu skarbowego [Ustawa z dnia 29 września 1994 r., art. 54]. Przed zatwierdzeniem część podmiotów podlega obowiązkowi badania i ogłoszenia sprawozdania.

2.3. Ewidencja podatkowo-księgowa według zasad ogólnych na podstawie podatkowej księgi przychodów i rozchodów

Ustawa o rachunkowości zwalnia niektóre jednostki z obowiązku prowadzenia pełnych ksiąg rachunkowych, jednak zobowiązuje je do prowadzenia ewidencji uproszczonej dla potrzeb podatkowych. Jednym z możliwych wariantów jest podatkowa księga przychodów i rozchodów. Podstawę prawną prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów stanowi ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych z dnia 26 lipca 1991 roku. Do podmiotów, które mogą skorzystać z tej formy, należą: osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które wykonują pozarolniczą działalność gospodarczą, działalność w zakresie wolnych zawodów, na podstawie umów agencyjnych, w zakresie specjalnych działów produkcji rolnej, a także duchowni, którzy zrezygnowali z ryczału, jeżeli ich przychody za poprzedni rok podatkowy nie przekroczyły równowartości 1 200 000 euro [Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r., art. 24a; Czernecki i Piskorz-Liskiewicz, 2007, s. 29-30].

Sposób prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów reguluje rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów. Oprócz zapisów w podatkowej księdze przychodów i rozchodów istnieje obowiązek prowadzenia dodatkowych, uzupełniających ewidencji oraz rejestrów. Ich rodzaj jest uzależniony od wielu czynników, np. posiadania środków trwałych, bycia podatnikiem VAT. Do podstawowych ewidencji należą: ewidencja środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, ewidencja wyposażenia, ewidencja sprzedaży, ewidencja przebiegu pojazdu, karty przychodów pracowników, rejestr sprzedaży/zakupu VAT [Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 26 sierpnia 2003 r.].

Na koniec każdego roku podatkowego zapisy w księdze ulegają podsumowaniu i przeprowadza się spis z natury. Spisem objęte są m.in.: towary handlowe, materiały podstawowe i pomocnicze. Tak sporządzony spis z natury należy wpisać do księgi pod odpowiednią datą, a po zamknięciu księgi należy ustalić dochód osiągnięty w danym roku. Obliczony dochód jest podstawą do wyliczenia

kwoty podatku dochodowego. W zależności od wyboru opodatkowania stawki podatku wynoszą:

- w przypadku podatku liniowego – 19%,
- w przypadku zastosowania skali podatkowej – 18%, 32%.

W przypadku stosowania skali podatkowej 18% i 32% istnieje m.in. możliwość wspólnego rozliczania się ze współmałżonkiem i skorzystania z ulg i zwolnień podatkowych, co jest szczególnie korzystne w sytuacji, gdy współmałżonek osiąga niskie przychody. Alternatywą dla opodatkowania według skali 18% i 32% jest możliwość płacenia podatku według jednolitej stawki podatku wynoszącej 19%. Stała stawka podatku liniowego to duża zaleta tego sposobu rozliczania, ponieważ bez względu na kwotę dochodu stawka wyniesie zawsze 19%. Wybór tej formy opodatkowania uniemożliwia przedsiębiorcy korzystanie z wielu przywilejów przysługujących osobom płacącym podatki według skali podatkowej. Ponadto korzystanie z tej formy opodatkowania wyłącza prawo do rozliczania się wspólnie z małżonkiem lub na zasadach przewidzianych dla osób samotnie wychowujących dzieci.

2.4. Zryczałtowane formy ewidencji podatkowo-księgowej

Zryczałtowane formy ewidencji podatkowo-księgowej są najprostszymi formami ewidencji dla małych i średnich przedsiębiorstw, często stosowanymi w praktyce, mającymi wiele zalet, a wśród nich największe to łatwość wyliczenia dochodu do opodatkowania i ograniczenie do minimum dokumentacji księgowej oraz uproszczenie ewidencji księgowej.

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych jest formą uproszczonego opodatkowania dochodów osób fizycznych. Istotą uproszczenia jest przyjęcie jako podstawy opodatkowania nie dochodu, lecz przychodu [Tokarski, Tokarski i Voss, 2014, s.106]. Zasady opodatkowania ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych reguluje Ustawa z dnia 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne [Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r.].

Wśród podmiotów, które mogą stosować tę formę ewidencji, są:

- osoby fizyczne prowadzące działalność samodzielnie,
- spółki cywilne osób fizycznych,
- spółki jawne osób fizycznych,
- spółki partnerskie,

które w roku poprzednim osiągnęły przychody z pozarolniczej działalności w wysokości nieprzekraczającej równowartości w złotych 150 000 euro [Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r., art. 2, 6]. Jeżeli limit ten nie przekroczy równowartości w złotych 25 000 euro, jednostki mogą wybrać kwartalny sposób rozliczania się z podatku. Z tej formy opodatkowania mogą korzystać także osoby, które rozpoczęły dopiero działalność w roku podatkowym i nie korzystają z opodatkowania w formie karty podatkowej. W tym przypadku wielkość przychodów nie jest istotna.

Przy tej formie opodatkowania koszty uzyskania przychodu nie mają znaczenia, ponieważ podstawą obliczenia podatku są przychody, a nie dochód. Dlatego też podmioty prowadzą jedynie ewidencję przychodów w celu ustalenia ich rzeczywistej wielkości na koniec każdego miesiąca. Polega ona na zapisach wszystkich przychodów z działalności gospodarczej od momentu powstania obowiązku podatkowego. Ta forma ewidencji jest opłacalna dla podmiotów, które ponoszą stosunkowo niskie koszty działalności.

Każdy osiągnięty przychód jest kwalifikowany do odpowiedniej stawki: 20%, 17%, 8,5%, 5,5% lub 3% zgodnie z zakresem. W ramach każdej z nich sumuje się przychód – jako podstawę podatku oraz oblicza kwotę podatku dla każdej stawki. Opłacając podatek w formie ryczału, można być również podatnikiem podatku VAT, co powoduje konieczność prowadzenia ewidencji wyposażenia, ewidencji środków trwałych, karty przychodów pracowników oraz sporządzania spisu z natury [Borkiewicz-Liszka i Jeleńska, 2007, s. 85].

Najprostszą i najbardziej popularną formą ewidencji podatkowo-księgowej głównie wśród małych przedsiębiorstw jest karta podatkowa. Przysługuje ona osobom fizycznym oraz spółkom cywilnym, w których jeden ze wspólników jest osobą fizyczną [Ickiewicz, 1998, s. 85]. Karta podatkowa nie jest podatkiem, a uproszczoną formą opłacania podatku dochodowego przez określonych podatników [Poszwa, 2005, s. 140]. Prowadzenie karty podatkowej reguluje Ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Podatnik nie ma obowiązku wpłaty zaliczek na poczet podatku dochodowego, składania zeznań czy prowadzenia księgi. Jest zobowiązany natomiast prowadzić ewidencję zatrudnienia i karty przychodów pracowników oraz przechowywać dokumentację 5 lat. Istotą karty podatkowej jest obowiązek – w przeciwieństwie do innych form, w których wysokość podatku zależy bądź to od dochodu, bądź od przychodów – opłacenia podatku według odpowiednich stawek [Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r., art. 24].

Istnieje jednak wiele ograniczeń dla tej formy ewidencji:

- a) podatnik nie może korzystać z usług niezatrudnionych u siebie pracowników oraz innych przedsiębiorców,
- b) małżonek podatnika nie może prowadzić działalności w tym samym zakresie,
- c) podatnik ma możliwość wyboru jednego rodzaju działalności,
- d) pracownicy mogą być zatrudnieni jedynie na umowę o pracę.

Stawki karty podatkowej wyrażone są kwotowo i uzależnione od:

- liczby zatrudnionych pracowników,
- zaludnienia miejscowości, w której prowadzona jest działalność,
- rodzaju działalności (dla każdej przysługuje inny limit zatrudnienia) [Kowalski, 2003, s. 33-35].

3. Porównanie form ewidencji podatkowo-księgowej małych i średnich przedsiębiorstw – ujęcie teoretyczne

Każda z zaprezentowanych form ewidencji księgowo-podatkowej ma zalety, jak i wady. Każdy przedsiębiorca, zanim rozpocznie prowadzenie działalności gospodarczej, musi dokonać wyboru formy prowadzonej ewidencji podatkowo-księgowej. Jest to jeden z najważniejszych, a zarazem najtrudniejszych problemów dla przedsiębiorcy, ponieważ wybór formy ewidencji podatkowo-księgowej ma wpływ na wysokość płaconego w przyszłości podatku co najmniej przez najbliższy rok kalendarzowy, a zatem ma wpływ na jego finanse. Wybór formy ewidencji podatkowo-księgowej powinien być wyborem świadomym, tym bardziej że uzależniony jest m.in. od formy działalności gospodarczej, profilu działalności przedsiębiorstwa, liczby zatrudnionych pracowników, zasad ich zatrudnienia, siedziby spółki czy też prognozowanych przychodów.

Karta podatkowa jest najprostszą formą ewidencji księgowo-podatkowej, lecz zarezerwowaną dla niektórych tylko typów działalności. Mogą z niej skorzystać głównie mali przedsiębiorcy. Przy rozliczaniu się z urzędem skarbowym w formie karty podatkowej nie trzeba prowadzić żadnych ewidencji księgowych niezbędnych do obliczenia podatku dochodowego, wpłacana jest tylko określona kwota podatku ustalona w drodze decyzji przez urząd skarbowy. Wadą tej formy rozliczenia jest fakt, że podatek płacony jest co miesiąc niezależnie od tego, czy w danym miesiącu przedsiębiorca osiągnął dochód, czy też nie. Nie można ponadto odliczyć żadnych kosztów związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą.

W ryczałcie od przychodów ewidencjonowanych należy prowadzić ewidencję przychodów, ponieważ podatek jest opłacany jako procent od uzyskane-

go przychodu ze sprzedaży w zależności od rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Stawki podatku wynoszą odpowiednio: 3%, 5,5%, 8,5%, 17% i 20%. Jeżeli działalność jest zróżnicowana, to podatek obliczany jest oddzielnie dla każdego jej typu. W porównaniu do karty podatkowej ryczałt od przychodów ewidencjonowanych jest formą bardziej pracochłonną i wymagającą prowadzenia ewidencji, lecz niewątpliwą zaletą jest fakt, iż podatek płaci się tylko wówczas, gdy przedsiębiorca osiąga przychód. W przypadku karty podatkowej podatek wpłacany jest do urzędu podatkowego zawsze, niezależnie od wielkości osiąganego przychodu. Wadą ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych jest brak możliwości korekty przychodów o koszty prowadzonej działalności.

Podatkowa księga przychodów i rozchodów jest najbardziej rozpowszechnioną formą opodatkowania, a jej największa zaleta to stosunkowo prosta ewidencja, jak i możliwość odliczenia poniesionych kosztów związanych z prowadzoną działalnością. Przy tej formie ewidencji przedsiębiorca może wybrać dwa sposoby opodatkowania: według skali podatkowej 18% i 32% lub w formie podatku liniowego 19%. Opodatkowanie według skali podatkowej jest korzystne, jeżeli działalność gospodarcza jest prowadzona na małą skalę, czyli dochody nie przekraczają progu 85 528,00 zł. Powyżej tej kwoty bowiem przedsiębiorca płaci podatek według skali 32% od nadwyżki dochodu ponad tę kwotę graniczną. Wybierając podatek liniowy, przedsiębiorca niezależnie od dochodu płaci podatek według stawki 19%, jednakże nie może korzystać z wielu ulg podatkowych oraz możliwości wspólnego rozliczania z małżonkiem, co jest możliwe przy opodatkowaniu według skali podatkowej.

Ewidencja w podatkowej księdze przychodów i rozchodów jest na tyle uproszczona, że przy większych podmiotach może zawierać zbyt mało informacji na temat zdarzeń gospodarczych. Dotyczy to zwłaszcza rozrachunków z kontrahentami, z pracownikami, a także ewidencji związanej z kosztami. Prowadzenie pełnych ksiąg rachunkowych może wyłonić określone grupy kosztów, przychodów dzięki odpowiednim kontom analitycznym oraz ułatwić ocenę sytuacji finansowej dzięki sprawozdaniu finansowemu.

Podsumowanie

Jedną z najważniejszych decyzji dla małych i średnich przedsiębiorstw, zwłaszcza rozpoczynających działalność gospodarczą, jest wybór formy ewidencji podatkowo-księgowej, której prowadzenie jest obowiązkowe. W artykule wskazano, iż w zależności od wielkości przedsiębiorstwa, rodzaju prowadzonej

działalności gospodarczej oraz osiągniętych wyników firmy mają do wyboru różne formy ewidencji podatkowo-księgowej: księgi rachunkowe, formy zryczałtowane, a także prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów. Każda z nich ma swoje wady i zalety, ale przede wszystkim różni je sposób obliczania wielkości podatku. Wybierając sposób ewidencji podatkowo-księgowej, należy wziąć pod uwagę fakt, iż dana forma determinuje także wysokość obliczonego podatku. Część przedsiębiorców może skorzystać z pewnych uproszczeń i zamiast pełnych ksiąg rachunkowych stosować podatkową księgę przychodów i rozchodów czy formy zryczałtowane. Należy również nadmienić, iż możliwa jest w niektórych sytuacjach zmiana formy ewidencji podatkowo-księgowej czy to z woli przedsiębiorcy, czy ze względu na osiągniętą wielkość przychodów.

Literatura

- Borkiewicz-Liszka M., Jeleńska A. (2007), *Poradnik ryczałtowca*, Wszechnica Podatkowa, Kraków.
- Caputa W. (red.) (2008), *Rachunkowość finansowa podmiotów gospodarczych*, CeDeWu, Warszawa.
- Cieślak J. (2006), *Przedsiębiorczość dla ambitnych. Jak uruchomić własny biznes*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- Czernecki J., Piskorz-Liskiewicz E. (2007), *Zasady prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów*, Wszechnica Podatkowa, Kraków.
- Czubakowska K. (red.) (2009), *Rachunkowość według prawa bilansowego*, C.H. Beck, Warszawa.
- Grzegorzewska-Mischka E., Wyrzykowski W. (2009), *Przedsiębiorczość, przedsiębiorca, przedsiębiorstwo*, BookMarket, Gdańsk.
- Ickiewicz J., (1998), *Podatkowe i niepodatkowe obciążenia przedsiębiorstw*, SGH, Warszawa.
- Kowalski R. (2003), *Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych i karta podatkowa*, Difin, Warszawa.
- Poszwa M. (red.) (2005), *Rozliczenia podatkowe przedsiębiorcy*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z 6 sierpnia 2008 roku uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu. Dz. Urz. UE L 214 z 9.08.2008.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 26 sierpnia 2003 roku w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów. Dz.U. 2014, poz. 1037.
- Świdarska J., Kołosowski M. (2010), *Sprawozdanie finansowe według MSSF/MSR i ustawy o rachunkowości*, ODDK, Gdańsk.

- Targalski J., (2014), *Przedsiębiorczość i zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*, Difin, Warszawa.
- Tokarski A., Tokarski M., Voss G. (2014), *Księgowość w małej i średniej firmie, uproszczone formy ewidencji*, CeDeWu, Warszawa.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Dz.U. 2004, nr 173, poz. 1807 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Dz.U. nr 144, poz. 930 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. Dz.U. 1964, nr 16, poz. 93 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Dz.U. nr 51, poz. 307 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości. Dz.U. z 2013 r., nr 0, poz. 330 z późn. zm.
- [www 1] <http://www.mg.gov.pl> (dostęp 21.06.2015).

CHOICE OF THE FORM OF THE TAX AND ACCOUNTING REGISTRY OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES AS AN ELEMENT OF FINANCIAL MANAGEMENT COMPANY – THEORETICAL BACKGROUND

Summary: Small and medium businesses are required to keep records of tax and accounting. Depending on the size of the company, nature of the business and financial results achieved have a choice of various forms of tax records and accounting: accounting books, lump-sum forms of records and conducting tax revenue and expense ledger. Each has its advantages and disadvantages, but most of them different way of estimating tax. Choosing the way the tax and accounting records should take into account the fact that a given form also determines the amount of tax calculated. The article aims to present the significance and essence of forms of tax and accounting records of small and medium-sized enterprises in the context of their impact on the finances of the company. The choice between using the simplifications and the opting out them has a huge impact on the finances of the company, because it affects the amount of taxable income. The article uses the analysis and critical evaluation of literature and existing legislation.

Keywords: forms of tax and accounting registry, lump-sum forms of records, tax revenue and expense ledger, accounting books.